

2022-03-02

Vår beteckning
TEN 28/2022

Er beteckning
N2021/02620

Ann Rane

Näringsdepartementet
n.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över remiss "En säker tillgång till dricksvatten av god kvalitet", SOU 2021:81

Övergripande synpunkter

Mölnådalå stad bedömer att utredaren har gjort ett mycket bra arbete med att ta ställning till hur direktivet bör införas i Sverige. Hur en säker och hållbar dricksvattenförsörjning ska utformas, drivas och övervakas är av största vikt hela vägen från global till lokal nivå. Med utmaningar till följd av att råvatten påverkas av klimatförändringar, en ökad hotbild för hela försörjningskedjan, åldrande VA-anläggningar, kraftig förtätning- och befolkningstillväxt och ett ökat krav på styrning och uppföljning är det avgörande för VA-huvudmannen hur allt ska fogas samman och vid vilken nivå som ribban sätts.

Mölnådalå stad vill särskilt trycka på vikten av:

- Tydlig vägledning från centrala och lokala myndigheter till VA-huvudman som ytterst ansvarig för den kommunala dricksvattenförsörjningen vilka krav som följer av ny lagstiftning.
- Att insamling av uppgifter till myndigheter samordnas så att VA-huvudmannen inte behöver dubbelrapportera.
- Att länsstyrelsen ges uppdraget att löpande arbeta med riskbedömning och riskhantering inom tillrinningsområdet till uttagspunkter i samverkan med huvudmannen.
- Att den övervakningsdata som finns avseende tillrinningsområdet tillgängliggörs för olika parter syften, men att omfattningen av den övervakning av råvattnet

som finansieras av VA-verksamheten avgränsas till uttagspunkten.

- Att Boverket snarast initierar arbetet med det eftersatta området för ”material i kontakt med dricksvatten”. Vägledning till lokala byggnadsnämnder är en del i detta.
- Att uppdraget om uppföljning av läckage och framtagande av handlingsplan för åtgärder samordnas så att arbetet kan utföras kostnadseffektivt och inom en för alla VA-verksamheter tydligare myndighetsstruktur. Förslagsvis ges uppdraget till Livsmedelsverket.
- Att en central myndighet ansvarar för bedömning av känsliga uppgifter och hur de ska skyddas utifrån EU:s rapporteringskrav och säkerhetsperspektiv. Detsamma gäller omfattning av information som ska lämnas till allmänheten.

Synpunkter

Utredningen har anlitat flera representanter från myndigheter och VA-huvudmän att bidra i utredningen. Detta borgar enligt Mölndals stad för goda förutsättningar för ett bra avvägt och förankrat förslag till hur det nya dricksvattendirektivet EU 2020/2184 ska implementeras i Sverige. Beskedet från Svenskt Vatten är att organisationen anser att utredningen har gjort ett mycket bra arbete.

Nedan redovisas synpunkter på respektive förslag. Numreringen hänvisar till utredningens kapitelindelning.

9. Parametervärden och punkten där dessa ska iakttas enligt Artikel 4–6.

Livsmedelsverket bör fastställa gränsvärden som kan ge bedömningen otjänligt med parametervärdena i del A och B i bilaga I som underlag. När det gäller parametervärdena som anges i bilaga C är det mindre tydligt att ett överskridande innebär en potentiell fara för människors hälsa och detta måste beaktas när Livsmedelsverket utarbetar nya dricksvattenföreskrifter. Den övergångsperiod, för vissa nya parametrar i bilaga I del B, som anges i artikel 25 ska beaktas i de nya dricksvattenföreskrifterna. Det är lämpligt att Folkhälsomyndigheten, som föreslås få ansvar för riskbedömning av fastighetsinstallationer enligt artikel 10, även fastställer parametervärden för del D i bilaga I.

Det är även av stor vikt att det blir tydligt i myndighetsföreskrifterna att kvalitetsavvikelser i enstaka fastigheter, på grund av fastighetsinstallationen, inte ska

medföra att det kan ställas krav på dricksvattenproducenten att ändra kvaliteten på det dricksvatten som levereras.

När Livsmedelsverket tar fram föreskrifter för hur artikel 4–6, parametervärden och punkten där dessa ska iakttas, ska implementeras i Sverige är det viktigt att frågan om hur nuvarande föreskrifts nivå för tjänligt med anmärkning ska hanteras. Denna nivå utgör en viktig riktlinje för VA-verksamheternas egenkontroll och löpande driftkontroll. Att ha en nivå, vid vilken anlitate laboratorier och organisationen själv reagerar och initierar utredning och eventuell åtgärd, är viktigt för att säkerställa ett gott dricksvatten för alla. Utan dessa parametervärden som vägledning riskeras ökade skillnader mellan olika VA-huvudmäns förutsättningar till att leverera ett säkert och gott dricksvatten.

10.2 Artikel 8 Tillrinningsområden avseende uttagspunkter för dricksvatten

Mölnads stad håller med utredningen om att det är viktigt att riskbedömningar och riskhantering avseende tillrinningsområden för uttagspunkter, samordnas med vattenförvaltningen enligt ramdirektivet för vatten. Utifrån uppmärksammade brister och förslag från vattenförvaltningsutredningen (SOU 2019:66) är en förändring av svensk vattenförvaltning att vänta vilket kan komma att påverka lämplig myndighet för detta uppdrag.

Mölnads stad anser att de uppgifter som artikel 8 innebär bör utföras av länsstyrelserna. Länsstyrelserna ansvarar för den regionala miljöövervakningen, granskar vattenproducenternas riskbedömningar vid fastställande av vattenskyddsområden och har i allmänhet god kännedom om lokala förhållanden och har möjlighet att ingripa med stöd av restvattenlagen i händelse av vattenbrist. Därmed bör det vara länsstyrelserna som har bäst förutsättningar att tillämpa den riskbaserade metoden avseende tillrinningsområden, så att resultaten håller tillräckligt hög kvalitet för att ligga till grund för vattenproducenternas bedömning av vilka parametrar som ska ingå i råvattenkontrollen.

Utredningen föreslår att ansvaret tillfaller Vattenmyndigheterna. Eftersom Vattenmyndigheten arbetar i tydliga förvaltningscykler och därmed periodiskt arbete med riskbedömningar för avrinnings- och tillrinningsområden finns risk att tillförlitligt underlag och löpande stöd för VA-huvudmannens bedömning av erforderlig råvattenkontroll uteblir. För att säkerställa att utsedd myndighet informerar och för en dialog med vattenproducenterna, om resultaten av riskbedömningarna och riskhanteringsåtgärderna enligt artikel 8 på ett fullgott och enhetligt sätt, bör det förtydligas hur myndigheterna ska samråda med och informera vattenproducenterna enligt 3§.

10.3 Artikel 8 Råvattenkontrollen

Det är efterfrågat att dricksvattensproducenternas skyldighet att utföra råvattenkontroll förtydligas i dricksvattenföreskrifterna. I utredningen anges att den råvattenkontroll som ska utföras av dricksvattenproducenterna inte bör bli mer omfattande än vad som krävs för att uppnå syftet att ha en väl dimensionerad beredningsprocess och producera ett säkert dricksvatten. Det framgår tydligt i utredningen att råvattenkontroll sker i den punkt där vattnet tas in för beredning, vilket är bra. Den övervakning som sker uppströms den punkt där råvattnet tas in är miljöövervakning och inte primärt vattenproducentens ansvar, det vill säga vattenproducenternas råvattenkontroll ska inte användas för att rätta till brister och underfinansiering i den skattefinansierade miljöövervakningen.

Mölnadal stad delar således uppfattningen att råvattenkontroll ska ske i den punkt där vatten tas in för beredningen och att omfattningen på råvattenkontrollen inte ska vara mer omfattande än vad som krävs för att syftet med kontrollen ska uppnås. Detta måste beaktas när Livsmedelsverket tar fram föreskrifter om råvattenkontroll. Det är också viktigt att föreskrifterna om råvattenkontroll är tillräckligt tydliga och utförliga för att säkerställa en enhetlig tillämpning i landet eftersom tillsyn över vattenförsörjningen och fastställande av kontrollprogrammet sker av den lokala tillsynsmyndigheten.

Dubbelarbete bör undvikas och resultaten av vattenproducenternas råvattenkontroll kan vara ett värdefullt komplement till den statligt finansierade miljöövervakningen. Därför bör resultaten av råvattenkontrollen vara tillgängliga även för andra ändamål, under förutsättning att känsliga uppgifter som till exempel uttagspunkters geografiska lägen skyddas. På motsvarande sätt bör relevanta uppgifter från miljöövervakningen vara lätt tillgängliga för vattenproducenterna. Vattenproducenter har behov av att ha tillgång till denna information löpande och inte enbart i samband med att riskbedömningen och riskhanteringen enligt artikel 8 redovisas. Det föreslagna utredningsuppdraget om insamling och lagring av råvattendata bör utvidgas, till att även omfatta hur data från miljöövervakningen ska göras tillgängliga för vattenproducenterna. För att möjliggöra detta bör även Havs- och vattenmyndigheten medverka i utredningen.

10.4 Artikel 9 Försörjningssystemet

I utredningsdirektiven anges att den administrativa bördan för de olika aktörerna inte ska öka mer än nödvändigt och att vattenleverantörerna ska ges den flexibilitet som är möjlig enligt direktivet. Mölnadal stad stöder utredningens förslag att vattenleverantörer som tillhandhåller mindre än 100 m³/d eller försörjer färre än 500 personer bör undantas från kravet på att genomföra en försörjningsriskbedömning. Ett förtydligande efterfrågas om det utredaren avser är vattenleverantörens totala leverans eller om begränsningen gäller per försörjningsområde. Mölnadal stad anser att det bör avse per försörjningsområde.

När Livsmedelsverket tar fram föreskrifter för hur artikel 9, riskbedömning och riskhantering avseende försörjningsystemet, ska implementeras i Sverige är det viktigt att dessa föreskrifter bygger på tidigare svenska krav på användning av riskbaserade metoder som HACCP och MBA så att en kontinuitet i arbetet nås och ett för många VA-huvudmän känt verktyg används.

10.5 Artikel 10 Fastighetsinstallationer

Det är mycket bra att utredningen för ett resonemang om kriterier, såsom vad som kan göra att en fastighet ska prioriteras när det gäller övervakning av fastighetsinstallationen och inte bara som i direktivet lista exempel på vad som kan vara prioriterade fastigheter. Urvalet av vad som ska vara prioriterade fastigheter kommer att ge stor påverkan på vilka resurser som kommer att krävas för övervakning. Därför bör den föreslagna ändringen av 38 c § i förordningen om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, justeras så att det tydligt framgår att samrådet även ska avse vad som ska anses vara prioriterade fastigheter. Listan över de man ska ha samråd med bör kompletteras med SKR.

11. Material i kontakt med dricksvatten Artikel 11

Det är efterlängtad av både dricksvattenproducenterna och deras leverantörer att regelverket beträffande material i kontakt med dricksvatten förtydligas. Frågan om vilka material som är lämpliga i kontakt med dricksvatten är mycket komplex och kräver medverkan från flera olika myndigheter med olika kompetens. Genom utredningens förslag förtydligas Boverkets samordnande roll och Boverkets bemyndigande att meddela föreskrifter om material och produkter avsedda att användas i kontakt med dricksvatten. Mölndals stad stöder utredningens förslag.

I de föreskrifter om material i kontakt med dricksvatten som kommer att tas fram är det viktigt att kommunens tillsynsansvar tydligt framgår. Eftersom det är föreskrifter som kommer att bygga på plan- och bygglagen kommer det vara byggnadsnämnderna som blir lokal tillsynsmyndighet. Frågan om material i kontakt med dricksvatten kommer att vara ny för byggnadsnämnder, varför det kommer finnas behov av både utbildning och tillsynsvägledning.

12. Beredningskemikalier och filtermaterial Artikel 12

Eftersom artikel 12 3. innehåller en hänvisning till ”användning av relevanta europeiska standarder för beredningskemikalier och filtermaterial” är det viktigt att Livsmedelsverket samråder med Svenska institutet för standarder (SIS) när föreskrifter om beredningskemikalier och filtermaterial tas fram och vid vägledning om tolkning av föreskrifterna. Detta framgår inte av utredningens förslag och bör förtydligas.

Livsmedelsverket positivlista över kemikalier som är tillåtna att användas vid beredning av dricksvatten bör finnas kvar.

13. Vattenläckage Artikel 4.3

Att kraven på att följa upp utläckage, minska utläckage och att göra ökade satsningar på förnyelse är bra. Utläckage innebär i olika grad ökad risk för mikrobiologisk smitta och annan påverkan på dricksvattenkvaliteten, slöseri med resurser av råvaror och energi, ökad risk för samhällsstörningar samt kapitalförstöring.

Krav på uppföljning och vidtagande av åtgärder utifrån dricksvattendirektivet berör verksamheter med omfattning för fler än 50 000 personer anslutna brukare, men utifrån målsättningar om säker och hållbar vattenförsörjning bör alla VA-verksamheter ha målet att minska utläckage.

Krav på underhåll ställs redan nu i 13 § i lagen om allmänna vattentjänster. I det ingår att alla VA-huvudmän ska underhålla ledningsnäten. Om anläggningen inte underhålls, kommer inte anläggningen kunna fylla sitt ändamål och tillgodose skäliga anspråk på säkerhet.

Krav på förnyelse har inte varit lika tydligt, även om förnyelse också kan bedömas ingå i 13 § i lagen om allmänna vattentjänster. Vanligen innebär underhåll ett löpande arbete med akuta mindre insatser och förnyelse ett utbyte/en renovering av befintlig anläggningsdel. Mot bakgrund av bland annat Svenskt Vattens uppgifter om otillräcklig förnyelse av VA-huvudmännens dricksvattenanläggningar bör kraven förtydligas i detta sammanhang. Att frågan om behov och krav på förnyelse lyfts till politisk nivå är bra då dessa åtgärder är kostsamma.

Svenskt Vatten har tillsammans med VA-huvudmännen arbetat med publikationer som riktlinjer för vilken omfattning underhålls- och förnyelseplaner bör ha. Dessa kan utgöra stöd för kravställning från myndigheter.

För att få en verkningsfull och kostnadseffektiv process bör uppdraget avseende uppföljning av utläckage och eventuella handlingsplaner för insatser samordnas till en central myndighet, förslagsvis Livsmedelsverket som redan har uppdraget med gällande dricksvattenföreskrifter.

En samordnad och tydlig myndighetsstruktur gynnar en säker och hållbar dricksvattenförsörjning för alla verksamheter och medborgare. Mölndals stad anser därmed att Havs- och vattenmyndigheten och SGU bör svara för uppgifterna fram till punkten där vattnet tas in för beredning, Livsmedelsverket svarar för uppgifterna från intag till förbindelsepunkten där Boverket och Folkhälsomyndigheten tar över.

15. Övervakning av dricksvatten Artikel 13

Det är bra att verksamhetsutövarens faroanalys och övervakningsprogram även i framtiden fastställs av kontrollmyndigheten. Det är viktigt att föreskrifterna utformas så att kontrollmyndighetens fastställande inte blir ett hinder eller fördröjer genomförandet av åtgärder och anpassning av övervakningen om förutsättningarna ändras. Även om faroanalys och övervakningsprogram ska fastställas av kontrollmyndigheten har dricksvattenproducenten ansvaret för verksamheten.

Det är viktigt att den övervakning av vattenkvaliteten i prioriterade fastigheter som är en del av den riskbedömning enligt artikel 10 som Folkhälsomyndigheten ansvarar för, samordnas med övrig dricksvattenkontroll på lokal nivå.

16. En förbättrad tillgång till dricksvatten Artikel 16

Mölnåls stad delar utredningens uppfattning att artikel 16 inte medför något behov av ändrad lagstiftning i Sverige och att varje kommun själv bör få avgöra eventuellt behov av att installera utrustning på allmän plats för att främja användningen av dricksvatten.

17. Nya krav om information som ska lämnas till allmänheten Artikel 17

Artikel 17 och bilaga IV innehåller en del otydligheter. Det är en känslig avvägning mellan, den information om riskbedömning av försörjningssystemet som bör vara tillgänglig för allmänheten och de uppgifter som måste skyddas. Livsmedelsverket bör därför samråda med dricksvattenproducenterna när föreskrifterna om information till allmänheten ska utarbetas. Föreskrifterna bör vara utformade så att de inte innebär en markant ökad administrativ börda för vattenproducenterna att tillhandahålla informationen till kunderna.

18. System för rapportering Artikel 18

Mölnåls stad vill framföra vikten av att verksamhetsutövaren inte ska behöva rapportera samma uppgifter till flera olika parter. Delar av den rapportering som utredningen föreslår ska gå direkt till Livsmedelsverket avser uppgifter som idag ingår i det som rapporteras till de lokala kontrollmyndigheterna. En effektiv samordning mellan myndigheterna är nödvändig eftersom de lokala kontrollmyndigheterna även i fortsättningen kommer behöva få in uppgifterna. Detta arbetssätt stöds av utredningsdirektivet att den administrativa bördan för de olika aktörerna inte ska öka mer än nödvändigt.

En möjlig lösning skulle kunna vara att Livsmedelsverket bygger upp en rapporteringsportal på motsvarande sätt som miljörapportsystemet, Svenska Miljörapporteringsportalen (SMP) förutsatt att detta kan lösas informationssäkert. Verksamhetsutövaren rapporterar då in på ett ställe och lokala respektive centrala myndigheter hämtar de uppgifter de behöver från samma rapportering.

19 Informationsutbyte och sekretess

Det framgår inte av utredningens förslag vem som ska göra bedömningen, av vilka av de uppgifter som samlas in för riskbedömning och riskhantering enligt artikel 8.2.a som kan rapporteras vidare till EU. Det behöver klargöras vem som ansvarar för vilka av dessa uppgifter som är känsliga och hur uppgifterna ska skyddas.

Göran Werner
Teknisk chef

Tony Strandh
VA-chef

Kopia till

anders.wannberg@regeringskansliet.se